

Til alle kommuner: Vær tidlig ute med medvirkning så den kan virke ordentlig

Medvirkningsombudet (honorært) vil med dette brevet dele noen erfaringer om hvordan medvirkning kan fungere bedre i praksis. Reell medvirkning er viktig for tilliten til demokrati og politikere. Erfaringene er knyttet til:

1. Betydningen av medvirkning også før kommunen skal jobbe med kommuneplan (arealdel), områdereguleringer og detaljreguleringer.
2. Betydningen av medvirkning i planarbeid allerede fra idéfasen.
3. Noen ord om å invitere innbyggernes organisasjoner til den viktige forhåndsdialogen ved utarbeidelse av planprogrammer.

Tilrettelegg før arbeid med reguleringsplaner

Kommuneplaner, områdereguleringer og detaljreguleringer har ofte et alt for kort perspektiv i forhold til god by- og stedsutvikling. Mange av dem mangler dessuten føringer for design og funksjon i et lengre perspektiv. Derfor kan det lett bli en serie av enkeltplaner som skaper en mer tilfeldig, utbyggerstyrt utvikling. Er din kommune preget av dette?

Lag derfor også by- og stedsutviklingsplaner med mye lengre tidshorisont som innbyggerne får medvirke til. For eksempel har [Lillestrøm kommune lagd byutviklingsplan frem til 2060](#). Tenk gjerne rullerende 50-årsplaner. Sett så de lange linjene ut i livet gjennom de vanlige reguleringsplanene.

Noen lager – med de beste intensjoner – formingsveiledere (designveiledere, estetiske retningslinjer, designhåndbøker etc.). Her er [lenke til Dropbox med en drøss inspirerende veiledere](#) som kan lastes ned.

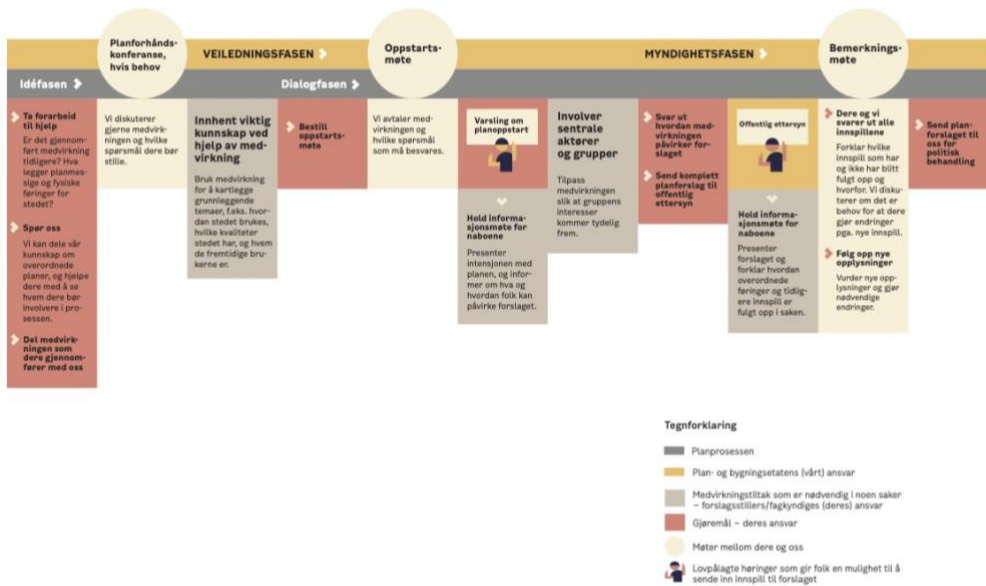
Slike ikke-bindende veiledninger kan imidlertid bli for lite fulgt. Veiledninger holder ikke for å skape human steds- og byutvikling.

I stedet bør **kommunene innarbeide retningslinjer for steds- og byplan inkludert estetikk/design som i selve reguleringsplanene. Det er bindende.**

Ha medvirkning allerede i idéfasen

Se på dette flytskjemaet fra Oslo kommune Plan- og bygningssetats brosjyre [«Medvirkning i innsendte reguleringsplaner – En veileder for forslagsstillere og fagkyndige»](#).

Flytskjemaet har mye godt ved seg. Allerede i idéfasen løftes medvirkning frem. [Tidlig medvirkning, som beskrevet i regjeringens veileder \(s. 11\)](#), er bra! Enten det gjelder kommuneplaner, områdereguleringer eller detaljreguleringer vil innbyggerne ha mest innvirkning når de får medvirke før planene er lagt.

I praksis blir medvirkning derimot ikke gjennomført med blanke ark. I stedet blir det investert masse tid og penger fra kommuner og andre utbyggere i mer eller mindre ferdige grunnlag som innbyggerne blir bedt om å gi innspill til. Da betyr innbyggernes innspill kanskje så lite som bare ½ prosent av totalen? I så fall vil selv fantastiske medvirkningsprosesser gi null effekt.

Å fokusere på prosessene kan derfor være et feilskjær. Hvordan er det i din kommune?

Det er ikke slik at innbyggerne ikke legger merke til dette. Folk blir provosert når de blir ufrivillige sandpåstrøere. Folk opplever prosessene som skinnmedvirkning (lureri) og føler seg ført bak lyset av sin egen kommune. Etter [plan- og bygningslovens](#)

[paragraf 5-1](#) er det tross alt kommunen som skal påse at det er lagt til rette for medvirkning også ved planprosesser i regi av andre offentlige organer eller private. Så folk har rett når de peker på kommunen. Det er den som svikter dem. Og politikerne styrer kommunene.

Det står i [regjeringens veileder](#) at dersom folk får delta og blir behandlet ordentlig, er de mer tilbøyelige til å forstå og akseptere at de ikke kan bli hørt på alle områder. Gode medvirkningsprosesser kan og bør føre til større enighet og mindre konflikt når reguleringsplaner kommer til politisk beslutning. God medvirkning kan gi raskere prosesser og gi samfunnet bedre eiendomsutvikling i ønsket tempo. Prøv!

Invitér innbyggernes organisasjoner til forhåndsdialog ved utarbeidelse av planprogrammer

En liten ting til slutt. [Plan- og bygningslovens paragraf 4-1](#) fastslår at det for alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal utarbeides et planprogram.

Når det inviteres til *forhåndsdialog* om planprogrammet, er det viktig at flere får delta enn bare offentlige aktører og representanter for grupper som har krav til særskilt tilrettelegging. Forhåndsdialogen er viktig, og legger premisser for planprogrammet og dermed også for den ferdige reguleringsplanen. Derfor bør også innbyggernes idretts-, fritids- og kulturorganisasjoner, velforeninger, funksjonshemmedes organisasjoner, livssynsorganisasjoner og andre blir invitert med i forhåndsdialogen. Dette står ikke i Norges lover, men det er lov likevel. Her er et [høringsnotat som blant annet berører dette](#) nærmere.

.....

Kanskje kan dette brevet kan være til nytte og bidra til at folk får medvirke reelt i kommunen din og ikke føle seg lurt. På forsiden av [medvirkning.no](#) er det en dokumentsamling med blant annet flere forskningsrapporter. Bruk ½ dag på denne og du blir medvirkningsekspert! Blant annet finner du denne [forskningsrapporten tilknyttet Paradis \(midt\) i Stavanger](#). Rapporten synliggjør polariseringen mellom innbyggere og politikere ved medvirkning, og spør om dette bidrar til tillit til vårt demokratiske system.

Se også tidligere brev til kommunene om [medvirkning som lovpålagt, demokratisk rett](#). Oslo Kommune [Kommunerevisjonens rapport 16/2019](#) er det også mye å lære av – medvirkningen [sto til stryk](#) for én av planene, som nå er i bystyret uten at feilene er rett opp.

En oppfordring til sist: Gjør medvirkningsinnspill digitalt sporbare og sørg for upartiskhet ved å la andre enn utbyggere og saksbehandlere i planetaten behandle innspillene. Ofte er de disse som har lagd og elsker de opprinnelige forslagene. Historien om bukken og havresekken kjenner dere. Kan kommunen stå inne for at saksbehandlingen er upartisk?

Oslo, 8. mai 2023

Christian Sømme

Medvirkningsombud (honorært) / 92050147

Medvirkningsombudet (honorært) er videreføringen av Medvirkningsombudet (selvutnevnt og selvavsatt) og jobber frivillig for å dele erfaringer slik at folk kan ha sitt lovbestemte ord med i laget på www.medvirkning.no, [Facebook](#) og i foredrag/debatt.

